

Pest, május 21-kén 1854.

A 'Vasárnapi Ujság' hetenként egyszer egy nagy negyedrévét iven jelenik meg. —
 Előfizetési díj helyben: márczius, aprilis, május és június hónapokra, azaz: négy
 hónapra 40 pkr. (Házhoz küldve 1 pft.) — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz:
 tíz hónapra 1 ft. 40 kr. pp. (Házhoz küldve 2 ft. 24 kr. pp.)

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül: márczius, aprilis, május és június hónapokra, azaz: négy hónapra 1 pft. — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: tíz hónapra 2 ft. 24 kr. pp. — Az előfizetési díj az utoljára kiadókhoz bérmentve utasítandó. — Landerer és Heckenast, kiadók (Egyetem-utca 4. szám alatt).

Napier hadi készüléte.

Mindig új meg új részleteket tudunk meg az angol flotta készüléteiről, Napier rendszabályairól s az angolok lelkesedéséről. Egy angol könyvnek írója legközelebb annyira megy, hogy azt állítja, mikép ha ég és föld összefogódzott volna sem teremthettek az angol kelettengeri hajóhad számára külön admirált, mint a minő az öreg Napier. Mi majd még csak lementével dicsérjük a Napier napot. Addig is halljuk, mit mondanak támadó és védő eszközeiről. Először is azt állítják, hogy a Wellington hajó ágyui a legfelsőbb sorban, egy újabb találmány segítségével, egy mérföldnyi távolságra lönek, miből az következik, mikép nem szükség a beveendő erősségnek épen tőszomszédjában megállania, hogy minden cserepár rápuskázhasson a sáncok mögöl. — Továbbá Napier minden nagyobb hajóján elegendő számmal, minden oldalról 3 lábnyi vastag nyárfatuskók vannak, melyeket az ellenséges hajó közeledtekor tengerbe bocsátnak. Ezek egyenesen e hajó felé törnek s a legelső érintkezés alkalmával egy bombát kergetnek a hajóba. E nyárfatuskók belsejében csak három legény számára van hely s egy kis csavar gőzgéppel bírnak. Falaik olly erősek és rugékonyak, hogy az ágyu nem árthat nekik. — Végre némelly hajókon olly készülék létezik, mellynek segítségével egy pillanat alatt úgy igazíthatnak valamennyi hajót, hogy egyszerre mind egy tiz lábnyi átmérőü pontra löjön s itt olly lyukat teremtenek, mellyet csak a tenger fenekén dugdoshatnak be azután a matrózok, ha hogy addig el nem fogy a lélekzetök. S mindamelltt hogy illy roppant pusztító eszközökkel bír az agg hajóvezér, mégis azt köti lelkére matrózainak, hogy köszörüljék kardjaikat! Nem tagadja, hogy ezekbe bizik leginkább. Azt mondja legényeinek: Tartsatok egyenesen az ellenség hajójának, ágyulövéseit ne sokat viszonzátok (hiszen úgy is angolok birtoka lesz!) ha hozzá értek, kapaszkodjatok belé, kössétek meg, ugorjatok fedélzetére s addig mészároljatok kurta késeitekkel, míg elleneitek kegyelemért könyörögnek! Mi tagadás benne, biz ez pogány egy utasítás az öreg urtól. De ő tapasztalásból pogánykodik így. Illy módon nyert tengeri csatákat egy hirneves elődje, Nelson admirál, s így maga Napier is hajdanában több helyeken. Más részről pedig, ha már annyira ment a dolog, hogy ember embert öljön, az angol matrózok ezen szokásában, hogy egészen az ellenség közelébe rontnak s farkasszemét nézve birkoznak meg, a helyett hogy puska-és ágyu lövésnyi távoból láthatatlan, bizonytalan tömegek közé puffogatnának, még legtöbb alkalom nyílik, férfiaságot és emberséget kitüntetni.

Attila élete.

SZABÓ KÁROLY-tól.

IV.

Attila berohanása Galliába. — Orleans ostroma. — A chálons-i csata.

II. Theodosius keleti császár, ki ellen Attilának olly méltó oka lehetett a megtorlásra, lováról véletlenül leesvén, ennek következtében Kr. u. 450-ben július 28-án dicsőségtelen életét bevégezte. A császár halála után gazlelkü tanácsosa Chrysaphius, kinék fejét Attila folyvást követelte, a konstantinápolyi nép kívánságára vérpadra került. E szerint Attila a keleti birodalom ellenében nem léphetett föl mással mint a Theodosius által kötelezett adó követelésével. Azonban az új császár Marcianus egy derék régi katona, e követelésre azzal válaszolt, hogy aranya barátjai számára, ellenségei ellenében pedig csak vasa van, egyszerűs mind fegyverkezett és seregeket gyűjtött. Attila azért jobbnak látta erejét a nyugoti vagyis római császárság ellen fordítani.

Az előtt 15—16 esztendővel, midőn Attila kormányra lépett, III. Valentinianus nyugoti császár testvére Honoria ábrándos nagyravágyásból vagy talán boszúból családjá iránt, melly őt nem akarta férjhez adni, jegygyűrűt küldött Attilának. Ez akkor Honoria ajánlatát figyelemre se méltatta, ajánlatára nem is válaszolt, de gyűrűjét megtartotta. Attila most a gyűrűt Valentinianus császárnak megküldvén, tőle Honoriat nejlül s vele együtt annak örökségét, a római birodalom felét követelte. A császár

válasza az volt, hogy testvére már férjnél lévén, hozzá nem mehet, de ha szabad volna sem illezné őt a törvények szerint osztályrészt a birodalomból. Attila mind e mellett követelésétől nem akart elállani s e tárgyban élénk vitát folytatott a császárral. Egyszerre azonban e vitával fölhalgyva egészen más hangon kezdett beszélni, s legbarátságosabb indulatot mutatott Valentinianus iránt. A császárnak monda, nincs nála igazabb barátja; hatalma, serege, a császár szolgálatára készen áll, s nem ohajt semmit jobban, mint hogy barátságát tettel bizonyíthassa. A rettegett Attilának e rögtöni szives barátsága, mint veszélyt rejtő csel, szintolly aggodalomba ejtette a császári udvart, mint előbbi fenyegetőzése.

Attila rejtett szándéka nem sokára világosságra kezdett jönni. Ő ugyanis, miután időközben az afrikai vandalok királyával szövetségre lépett, hogy egyszerre amaz tengeren, ő szárazon támadják meg a római birodalmat, követséget küldött Valentinianushoz, tudtára adván, hogy a nyugoti góthokkal lesz háboruja, mellybe a császár ne avatkozzék. A nyugoti góthok, kik az Ázsiából berohanó kunok elől vonultak előbb a keleti császárságba, s onnan később a nyugoti birodalomba költözve Galliába, a mai Franciaországba telepedtek, Attila szerint a kunok megszökött alattvalói voltak, kiket ő most, mint monda, vissza akar hódítani s hogy a császári birodalmat többé ne háborgathassák, meg fog zabolázni. Hasztalan volt Valentinianus ellenvetése, hogy ezen népet megtámadni, melly az ő pártfogása alatt áll, annyi mint birodalmát támadni meg, s hogy a góthokhoz nem juthat el a nélkül hogy az ő tartományait föl ne dulja: Attila megmaradt elhatározása mellett. Másfelől titkon tudósította a nyugoti góthok királyát Theodorikhot, hogy ő Galliába csak a római járom megtörése végett fog beütni s vele Galliát megosztani szándékozik. Theodorikh, midőn nem sokára Valentinianus levelét vette, mellyben ez őt fölszólítja, fogjon kezét vele a világ zsarnoka Attila ellen, ki a birodalmat, mellynek a góth nép is tagja, végromlással fenyegeti, e két ellenkező izeneten megzavarodva így kiáltott fel: „Rómaiak! kívánságot teljesít: Attilát nekünk is ellenségünk tetteitek.“ Légyjobbnak látta a rómaiakat magokra hagyni s országa határai közt maradvá fegyveresen várni, ha Attila meg fogja-e őt csak ugyan támadni.

A 451-dik év januarius havában megindult Attila tábora a Duna mellől nyugot felé s már marciusban Gallia határánál a Rajna partján állt. Mint a bérczi hószakadék, melly mig a völgybe ér, óriási tömeggé növekszik, úgy növekedett e tábor, minél tovább haladt, azon németországi népek seregeivel, mellyek Attilának hódolva seregeikkel zászlájához csatlakoztak. A keleti góthok, gepidák s több apróbb törzsek királyai és vezérei ott voltak Attila kíséretében remegő tisztelettel figyelve ennek minden intésére s híven teljesítve kiosztott parancsait.

E roppant tábor, mellyet a történetírók 500,000 emberre tesznek, több helyt kelt át egyszerre a Rajnán. A parti városok közül némellyek meghódoltak, mások megkísértették az ellentállást, de hasztalan. A Rajna melléki apróbb népek közül egyedül a burgundok szegültek ellen, de csatát vesztek. A frankok futottak, hasonlóan a római helyőrségek. A Rajna völgye Strassburg, Speyer, Worms, Mainz, és több városokkal Helvetiától kezdve a tengerig Attila hatalmába jutott. Attila maga a Rajnán átkelve Gallia régi fővárosának Triernek tartott, ezt elfoglalván az erős Metz várost vívta, de egy ideig sikeretlenül. Már jó tova haladt e várostól, mellynek vívásával idejét vesztegetni sajnálta, midőn hírül viszik neki, hogy Metz várfalának egyik rongált része összerogyott. Vitézei rögtön lóra vetik magukat, visszanyargalnak s még azon éjjel husvétra viradóra a városba betörvén a lakosokat a püspök kivételével, kit az egyházból foglyul hurczoltak, kardra hányták s magát a várost porrá égették. Metztől a tábor a nagy és népes Reims ellen vonult, de ezt lakosai már oda hagyták; csak a püspök és a papság maradt a városban egy maroknyi elszánt néppel, bevárandók mit Isten felőlök végezett. Midőn a kunok a kapukat betörve a városba rontottak, a püspök diszöltözetben papsága és hívei élén az egyházból eléjük vonult erős hangon énekelve Sz. Dávid zoltárából: „Az én lelkem porba van szegezve; éleszsz meg uram a te beszédeddel.“ Egy kardesapás földre teríté őt s erre megkez-

dőlött a vérengző öldöklés. Ekkor, miként a szent történetek írói elő adják, a püspöki egyház iszonyuan megdördült s a megremült kunok lélekszakadva rohantak ki a városból.

Attila Reimsnál seregeit összevonván sietve nyomult elő, hogy a nyugoti góthokat, kik legtöbb erőt vethettek ellene, fészükéből kicsalja vagy pedig ott még a római seregek megérkezése előtt tönkre tehesse. Sietett azért is, hogy déli Galliába jutva, az Italiából jövő római seregeket ha lehet megelőzze, s a havasok szorosainál föltarthassa. Azért Reimstől fogva minden rablást megszüntetve, a legnagyobb rendben s lehető leggyorsabban haladt Orleans felé, melly alá majus első napjaiban érkezett.

Orleans, régi nevén Aurelianum városa, a Loire (olv. Loár) folyó partján, a mai Franciaországnak közepe táján, egyike volt Gallia legerősebb helyeinek s a déli vidékek véd bástyáját képezte. E város lakói, mihelyt Attila jöveteléről értesültek, falikat jókor megerősítették, s magokat élelemmel és hadi szerekkel gondosan ellátták. Azután hogy a veszély közelgetett, püspöküket Anianust és egyik hadnagyukat az Italiából várt római hadvezér Aetius elébe küldték, hogy őt a város állásáról tudósítsák s tőle minél előbb segéd hadakat kérjenek. A püspök Aetiussal már Galliának egyik legdélibb városában találkozott s eléje terjesztvén városa helyzetét s kiszámítván meddig lehet az képes magát saját erejével tartani, gyors segítséget kívánt. „Fiam,“ mondá komoly ünnepélyes hangon „mondom neked, ha június 14-dikéig segélyül nem jössz, a vad állat föl fogta falni nyájamat.“ Aetius ígérte, hogy akkorra ott leend. Alig érkezett vissza a püspök Orleansba, Attila megkezdte annak megszállását.

Aetius, e nagy eszű s nagy tapasztaltságu római hadvezér, ki egyedül volt képes Attilával mérközni, belátta, hogy gyengébb seregével Attila ellen, ki már Gallia felét diadalmasan elfoglalta, sikerre nem számíthat, ha csak a nyugoti góthok derék haderejét magához nem vonja. Mindenkép igyekezett azért ezeket megnyerni, de a góth király Theodorikh sokáig vonakodott. „Tetszett a rómaiaknak“ mondá „előidézni a vést, huzzák ki belőle magokat a hogy tudják.“ Csak nagy nehezen sikerült Aetiussal, ki már ekkor déli Gallia apróbb törzseit zászlai alá vonta, a makacs góth királyt kiengesztelni s csak ekkor kezdett a római vezér a diadal iránt reményt táplálni.

E közben az idő telt, hetek multak s Orleans, mellyet Attila erősen szorongatott, csüggedni kezdett bátorságban és erőben. Elszántan, vitézül vivtak ugyan sokáig a védők, de végre a nyilazár, mellyet a kunok szakadatlan szórtak a falakra, a védelmet csak nem lehetetlenné s a rémületet közönségessé tette. A határ-idő már igen közelgett, s Aetius jövetelének híre sem hallották. A püspök Anianus, ki erősen bizott Istenben, az oltárra borultan imádkozott s néha néha fölegyenesedve mondá: menjetek a legmagasabb toronyba s nézzétek, ha Isten irtalmatlan nem jön-e? De semmi sereg, semmi porfelleg a távolban. Most egy bátor katonát küldött ki Aetiushoz ez izenettel: „Fiam! ha ma nem jössz, késő lesz;“ a vitéz nem tért vissza többé. Ekkor a várost kétségbeesés fogta el s maga a püspök ingadozni kezdett hitében. A lakosok elhatározták földadni a várost föltételek mellett, ezeket a püspök vitte Attila táborába; de a fölingerült király föltételekről hallani sem akart s a városnak kegyelemre kellett magát megadni.

Attila seregei bevonultak s már neki estek az általános zsákmánylásnak, midőn egyszerre rémitő riadás rázta meg a levegőt. Néhány percz mulva Aetius és a góth királyfi Thorismund hadai a város alatt termettek. Dühös vérengző utczai harcz fejlődött, mellyben a lakosok is részt vettek házaik tetejéről közöport ontva a küzdő kunokra. Végre Attila visszavonulót fuvatott. Aetius szavát tartotta; épen június 14-dike volt. Attila még azon éjjel jó tova haladt Orleansból.

Főczélja volt most Attilának nyílt térre jutni, hol lovasságát, mellyben állott főereje, kellően használhassa. Ezért az ugynevezett mezőségre, az akkori *Campania* mai *Champagne* (olv. sampany) termékeny síkjára vonult. Utócsapatai, mellyet a gepidák alkottak, a rómaiak és szövetségeseik előcsapataival gyakran összeütköztek. Egy folyó hidjánál a gepidák és frankok közt a viadal estétől hajnalig tartott; reggel 15,000 halott borította

a hid környékét, mellyen át Ardarikh, a gepidák vitéz királya, szerencsésen Attila táborához csatlakozhatott. Ez előcsatából lehetett gyanítani, milly elszánt, milly vérengző lesz a két fő-seregnek, a világ akkori két legnagyobb vezérének döntő csatája.

Attila már ekkor a híres catalauni mezőn a Marne folyó melletti Chalons (olv. Salón) városa közelében állt, hol a francia nép tábora helyét maig is mutogatja. Itt szándékozott a döntő csatát vívni, hadi szekereit körbe állította s tábori sátrát e kör közepében üttette föl. Még az nap estve Aetius is vele szemben táborba szállt.

Az éjt Attila virasztva töltötte; serege csatákban megfogyva, fáradságtól lankadva, élelemben fogyatkozva s a visszavonulás miatt le volt hangolva; így hihetőnek látszott, hogy veszteni fog. Katonái a közel erdőben egy remetét fogtak, kit e föld népe mint profétát tisztelt. Attila kikérdezé őt a jövő iránt. „Te Isten ostora vagy“ mondá a remete „a pöröly, mellyel isten a világot sújtja; de Isten eltöri, midőn akarja, boszúja műveit s a kardot egyik kézről másikba adja. Tudd meg azért, veszteni fogsz e csatában, hogy lásd, miként a hatalom nem e földről jö.“ Attila nyugodtan hallgatá ki a remetét, azután tábora jósaít hívatta. Ezek is azt jövendölték, hogy veszteni fog, de a csatában az ellenség vezére is elesik. E szóra Attila arczán öröm villant át; a római vezér Aetius halálát egy csata veszteséssel nem drágán vélte megvásárolva.

Más nap az ütközetet Attila önként minél később kezdte, hogy ha vesz is, éjjel magát újra rendbe szedhesse. Délutáni 3 óra tájban vonult ki szekérvárából. Középen maga mellé legjobb kun lovasságát, a két szárnyra a szövetséges hadakat állította. Aetius ellenben legerősebb csapatait a kétszárnyra helyezte; a jobb szárnyat a római legiókkal maga, a balt a nyugoti góth zászlóaljakkal Theodorikh góth király és fia a vitéz Thorismund vezette. Aetius fő czélja volt, hogy Attilát, ki a középen akart előtörni, ha lehet, körül kerítse. Attila a roham előtt lelkesítő beszédet intézett vitézeihez, melly a hadi szónoklatnak valódi remeke. Ekkor megkezdődött a dühös, kegyetlen, vérengző viadal, millyet a világ még aligha látott s miként egy góth történetíró mondja, ki ott nem volt, soha életében nem fog látni. A csekély patak, melly a mezőn folyt, vértől áradt s holtakkal telt meg.

A csata Attila balszárnyán fejlett ki legelőbb, hol a keleti góthok állottak szemben Aetius nyugoti góthjaival, testvér testvér ellen. Hosszas véres harcz után itt a diadal a nyugoti góthok részére hajlott. Eközben Attila a középből előrohant, a római tábor derekát viszanyomta, leverte s a csatatér urává lett. Azonban balról a győzedelmes góthok s jobbról Aetius nyugodt hada egyszerre fogta két oldalba, úgy hogy a legvitézebb küzdelem mellett, miközben élete is veszélyben forgott, csak bajosan tudott utat nyitni hadaival szekérváráig. Innen szórták azután a kunok a rohanókra halálthozó nyilaikat. E közben az éj beállt, a csapatok a sötétben és zavarban összekeveredtek, Theodorikh a góth király elesett, fia Thorismund, ki egész a szekérvárig nyomult, fején egy nyillövést kapva lováról lefordult, s maga Aetius e zavarban darabig az ellenség csapatai közt tévelygett. Késő éj választá el a vivókat; más nap a csatátért 160,000 halott borította.

Attila szekérvárába zárkozott, elhatározva azt utolsó csepp vérig védeni. Ekkor volt, hogy nyeregből halmot hányatott, elszántan kincseivel együtt annak lángjai közé vetni magát, ha szekérváráat az ellenség meg találná vívni. A római hadi tanács előtt azonban nem látszott czélirányosnak a sebhedt, de még erős oroszánt barlangjában megtámadni.

Ezen kívül a sors is kedvezni látszott Attilának. A nyugoti góthok ugyanis, kik az egész csata dicsőségét magoknak tulajdonítva a rómaiakkal meghasonlásba jöttek, haza kívánczoltak, hogy az elesett Theodorikh helyett otthon új királyt válasszának. Aetius jónak látta őket elbocsátani. A mint ezt Attila megtudta, újra éledt lelkében s előbbi szerencséje csillagát újra látta fölragyogni. Rögtön nyergeltetett, szekereibe fogatott s felére olvadt seregével még mindig tekintélyes erőben ünnepélyes csenddel megindult. Aetius őt a Rajnáig, hol Gallia határait elhagyta, csak távolról merte szemmel tartani s haza vonulásában nem háborgatta.

Igy ért Attila vissza a Duna partjaira. Le volt-e győzve valóban a nagy király, olly kérdés, melly iránt már akkor is különbözők voltak a vélemények. A kunok, kik seregök felével, e mellett gazdag zsákmánnyal s nem üldöztetve tértek meg, nem hihették magokat győzötteknek s Attila, hogy a rómaiaknak megmutassa, miszerint ereje koránt sincs megtörve, a következő 452-dik év tavaszán ismét uj 500,000 emberrel rontott Italiába.

Debreczeni Márton.

Egy tudományos férfiú vala a Vasárnapi Ujság egyik közelebbi számában felemlítve, és ez Debreczeni Márton, a Kiovi csata írója. Sok ezren születünk, s futjuk meg, kisebb s nagyobb körü pályánkat, míg egy egy illy magas tehetséget, csilám, sőt hírnélküli eredmény dús tevékenységü, a porból fényes állásra emelkedett igénytelen, tiszta jellemü embert mutathatunk fel.

Felhíva érzem magam e férfiú életének bővebb ismertetését adni, én ki tö szomszédja vagyok azon kisdud egyszerű falusi laknak, melyben ő napvilágot látott, kit azon mezőnek áldása táplál, mellyen a hajdan jelentéstelen kis Marci szük vagyonu apjának pár borjucskáját furulyálva legelteté, s kit naponta azon harang hív az imaházba, mellynek tengelye, nekie, mint kevés felügyeletben részesült utca-gyermeknek, elszakítá jobb keze hüvelykujját; azon kéznek, melly később az „Aglaja“ czimü erdélyi Zsebkönyvben olly költői ihletettséggel írta le a „Hajót“ Schiller harangja mintájára, s mellynek tán akkori műve a Kiovi csata is. — Én, ki gyakran látom az anyakönyvben az ő születése napját, s ki abba szomoruan jegyzém fel halála óráját is, elmerengve, mint üstökös futásán, rövid de szép, keserédes pályáján emléke iránti kegyelettel teszem e szent kötelességet. —

Született Debreczeni Márton Erdélyben, Kolozsmegye felső kerületében, Magyar Gyerő Monostor helységében 1802-ben január 26-án. Tanulását kezdette e helység iskolájában, folytatta az 1813-dik évben a kolozsvári helv. hitü kollegiumban, hova vele rokonai egybeköttesében levő, akkor ottan már felsőbb tudományokat hallgatott Ignác Márton által vitetvén be, ennek vezetése alatt izlelte meg a tudományokat, honnan fejlődött ki későbbi magas, s minden tudományokat felölelő szellemi tehetsége. Deáksgot ért a kollegiumi akkori szokás szerint 1818-ban, a philosophiai, törvény és hittani tudományokat bevégezve, 1824-ben felment azon évben a selmeczi bányászati akademiába, és ottan a bányászati tant két év alatt az ő kitünő észtehetségénél fogva elvégezte, holott pedig azon tudományokat 3—4 évek alatt kell vala elvégeznie, sőt a második évben bizonyos tudományokban vezetőknek volt kinevezve.

Elvégezvén a bányászati tant 1827-ben a radnai bányászati hivatalhoz alkalmaztatott, hol párosult nejével Lahner Terézzel. Innen áttétezt Csertészre ugyancsak a bányahivatalhoz, honnan nem sokára a zalathnai bányászati olvasztó-hivatalhoz köhök inspectorának neveztetett ki. Ezen hivatalában tüntette ki a gépészeti ritka észtehetségét, hol egy olly fűvő-gépet talált fel, melly által a cs. k. kincstárnak több ezerekre menő költsége megkíméltetett, mellyért fizetésén kívül is megjutalmaztatott. Ezen szolgálatban a kir. kincstárra nézve hasznosan munkálódván, kevés évek mulva a zalathnai cs. kir. bányászati uradalom főigazgatójává neveztetett ki. Ezen állomásában is mindenek tiszteletét, és a legfelsőbb hivatalnokok, különösen birodalmi bányászati legfőbb felügyelő herczeg Lobkovicz pártfogását kiérdemelvén, nem sokára N.-Szebenbe a királyi kincstári tanács mellé, elébb bányászati tárgyak előadójanak, később valóságos kincstári tanácsosnak neveztetett ki.

De Debreczeni Márton érdemei nemcsak a hivatali pályán ismertettek el, az 1842-dik évben Kolozsvárt tartatott országgyűlés karai és rendei sok oldalú érdemeit méltányolva, egy szívvel és közmegegyezéssel az ország nemesei sorába beiktatni elhatározták. — A derék férfiú ezen szép kitüntetést soha sem nem kérte sem nem kereste, s ugy tekintheté azt, mint tehetségei közelismerését.

Végre az 1848-ik évben mint Erdélyben a legelső különös

észtehetséggel bíró kamarai egyéniség, az akkor bonyolódó Magyarország financiáját kezelő ministeriumához a bányászati osztályban legelső hivatalra alkalmaztatott.

Ezen rá nézve szokatlan és új hivatalos pályán érte őt e hazát minden oldalról meglepett forradalom, s az őtet is ért bánat és fájdalom kiszenvédése után, petrificatioja közben Kolozsvárt 1851-ik év februar hava 18-kán lepte meg halála, olly szegényül anyagilag, mint gazdagon öntudatban szálla sirjába. Utolsó évében egy kolozsvári tehetős polgár, Kagelbauer Antal, látá el őt nagyszámu családjával szállással s halmozá jótékony-ságával.

Fölmentetése halála után néhány napra érkezett le; s nem sokkal azután özvegye megnyerte nyugdíját.

Tiszta volt Debreczeni Márton mint a megpróbált arany, mellynek nagy mestere vala. S nem tudja az ember mit csodáljon benne inkább, a szakértő tudós hivatalnokot, az embert vagy rokont. Tudománya megmérésére elég e pár szó: ő önjerején a porból tanácsosságig emelkedett, minden utánjárás és tolakodás nélkül.

Mint ember szerény, alázatos, szütleányi szemérmü; kinézése mindennapi, öltözéke egyszerű, társalgása nyájas s megnyerő, melly nekie közszeretetet biztosított. A nagyok, a kormányzók őt barátjoknak, alattavalói atyjoknak nevezték. Ha most főhivatalnokok s az ország nagyai karján látád, egy óra mulva az ő karján láthatád durva, mezei ismerőseit, rokonait.

Igen, rokonai irányában tünt ki főképp ritka példájú szép lelke. Legtöbbször, kik porból magasra emelkednek, alatt maradt rokonaikat földi férgenek nézik, megvetik, s ha a rokonok czondrája mások előtt selyemszövetü köntösükhez talál érni, szégyenpirosság futja el arcukat, vagy tán hidegen utasítják el maguktól el nem ismert véroket. Nem így tett a mi Debreczeni Mártonunk. Ha szegény sorsu szülei, vérei s távolabbi rokonai Zalathnán vagy N.-Szebenben meglátogatták, bemutatta őket fényes vendégeinek, s asztalánál maga mellé ültette. Történt egy illy alkalommal, midőn rokonai méltóságosozni kezdették, vig kedélylyel lehordván őket, monda nekik: én tinektek most is Marci vagyok.

Illyen volt Debreczeni Márton, és sok év forog le, míg az ő szép emléke élni fog Erdély hü fiainak keblében.

Hory Farkas.

Finn költészet.

Az orosz „hazai emlékek“ Oemann finn tudós „a finnek nemzeti jelleméről“ czimzett iratából, e következő érdekes és a finnek költészeti jellemét tárgyazó sorokra, figyelmeztetnek: „Komoly s hallgatag lényüknél fogva, különösen a munka közben s idegen helyen, a finnek meglepő nagy költészeti tehetségekkel bírnak. Tudomásunk szerint egy nemzetnél sincs annyi költő, mint a finn nemzetnél, s bár az itteni nép költészeti tehetségének szüleménye, a milly hamar s váratlanul jöve napfényre, olly hamar feledésbe merül, mindamellett az elismerés, méltány s megbecsülés szavát idézi elő. — Költészethezi hajlamukat a nagy szám s változatosságban szájról szájra járó példabeszéd is eléggé tanúsítja, melly nem ritkán mély gondolat- s jelentőségre utal. A beszéd olly kifejtett, jó hangzatu s értelmü minden egyes pór szájában, hogy beszédét csekély változtatással azonnal utána lehet nyomtatni; a cikornyás, keresett, s érthetőséget zavaró kifejezés inkább a föbb rendűek sajátja.“ Összehasonlítva e szavakat népünk költészetével, valljon nem találunk-e e két nemzetben, ha legalább érzelmvilági rokonságot is. Hány nálunk a rögtönző a nemzet alsóbb osztályában? Kik az annyira bájos s érzelmeteljes népdalaink szerzői?

„A finn költészetben kifejtett buskomor érzemény, nem a szükkeblü, lenyomott, vagy tán henye lélek kifolyása, ez benső természeti s ép hangulat, melly sokszor gunyos irányuá válik.“ S ez nemzetünkre szintén alkalmazható jellemvonás, melly majd minden dallamaiban, nemzeti zenéjében olly kiváló szerepet játszik.

A finnek ama komoly jelleme teszi azt, hogy hajlamuk tul-

nyomó a komoly, nagyszerű, csudás és mesés iránt. S általában véve jellemök inkább szemléleti, mely eredeti típusát a nép alsó osztályában, a középrendűek, sőt a főrend néhány családjában is megtartotta.

Dr. F.

Gazdaszat.

— A gazdaszat egyik ágát a *gyümölcsenyésztés* teszi méltán, mert egészséges jóízű, zamatos gyümölcs az étkek valódi fűszere, s nem egy esetben gyógyerejű csemege a sinlődnök; szóval igen nagy hasznát lehet venni. Van Baranyamegyének hegyháti járásában egy *Kárász* nevű helység és ennek egy fáradhatatlan derék lelkésze, kit a „Gazdasági kistükör“ előszava eléggé felajánl, mint a szőlő- s gyümölcsenyésztés értőjét. Gondja s felügyelete alatt egy részvények útján ápolt jeles „gazdasági kert és szőlő“ tenyésztett szépen, reménydusan több évig, de az idők változtatásával megfogyatkoztak a részvényesek, és hogy még romba nem dől a vállalat, a felügyelő buzgalmanak és nemcsakély magánáldozatának kell elismeréssel tulajdonitanunk. Most azonban újéletnek indul és jobbaink melegen karolják fel az ügyet; az aláírási iverk közzéne, a részvényesek szaporodnak. Jele, hogy élünk.

— Szóljunk valamit a *pécsvárad*i kerületről is. Minden község saját fáskerttel bír; a község tartozik vadonczokat beszerezni, s gondos felügyelet alatt elültetni, miket aztán az e végre kerületileg fogadott kertész beoltogat és oktatja rá a „vasárnap-iskolai“ tanulókat. Ha felkarolják általánosan e törekvést, maholnap szép sikernek fogunk örvédeni. A tisztviselő urak erélye mindent kivihet. E kerületben legalább a legüdvösebb rendszabályok közzéne: közlekedési utaink elég szélesre szabotván felárkoltatnak, mi sok kártól megvédi vetéseinket, mert nagyon is divatban van így faluhelyen: nem arra szekerezni, merre a mérnök az utvonalt jelöli, hanem néha keresztül-kasul a viruló mezőkön. A derekát makadamirozzák, vagyis apróra tört kövekkel egyarányosan feltöltik, mellékét pedig élőfákkal ültetik be; mi nemcsak tetszetős a szemnek, hanem igen hasznos is, kivált ha azt szederfákkal szegélyezik, a selyembogártenyésztésben ugyanis meglehetősen hátra vagyunk; pedig minő nagy nyerevény ez, ha egyszer meghonosodik valamely helységben! Továbbá dícsérettel emlitendő meg *Taitl* János urnak „gyümölcs- és virágtenyésztő“ vállalata Pécsen. A nyomtatásban megjelent „Jegyzék“ bőtanúsága a választékos gyümölcs, szőlő s csemegefajoknak, valamint a sokfajú szép virággyűjteménynek. Mozgunk, haladunk!

— Tolnamegyének országutai nemcsak kitünő jóságuk, hanem azok mellékét gyönyörűen díszlő *sorfák* ékesítik, különösen nagy gondot fordítanak a szederfákra, miknek ez utak bőviben vannak. Nagy kár, hogy Tolnamegye szívének, Szegszárdnak selyemfonója nem díszlik akkép, mint ennek előtte! E nevezetes gazdaszati ág csökkenése nagy veszteség. Mikkép kezeltek egykor nevezetes szedreskertjét? ... Nem hagyhatjuk emlitetlenül a Szegszárdon létező *takarékpénztárt*, mely szépen gyarapszik.

— A *szegszárdi borok* híre nagyul! Szinte Londonból jött megbízás: hahogy a borok kiállják a versenyt a spanyol borokkal a tengeri szállításban: úgy e kísérlet után bizományos fog érkezni, s évenként nagy öszeleget szállítani Angliába. Tehát London is ismeri Szegszárd zamatos-borát! Előre hát!

Tárogató.

— *Ő cs. kir. Apostoli Felsége* a felföldön jelentkező inség enyhítésére Sáros, Zemplin, Ung és Bereg megyék népsége számára tiz ezer pengőfőrintöt ajándékozni méltóztatott.

— A felséges uralkodópár megérkezésére a legfényesebb előkészületek történnek. Az ünnepélyek rendezését s a város díszítését a pesti községtanács egy külön bizottmánya intézi.

— Legfelsőbb rendeletből az ausztriai birodalomban újabb 95,000 katona ujoncz kiállítása van meghatározva. A hadierőnek ezen szaporítását a mindig háborusabbá váló körülmények tették szükségessé.

— A m. kormány felszólítja a birodalombeli gazdasági egyesületeket, hogy jelölnek meg azon vidékeket, melyek *méhtenyésztésre* volnának alkalmasok, hogy ezen jövedelmesiparág minél inkább terjedjen. Együttal az illető helységek iskolatanítói számára a méhtenyésztésre oktató könyvecskék rognak kiadotni, hogy ezek azután másokat is rátaníthassanak.

— Ennél még fontosabb a legújabb kiadott *bánya-törvény*. Tudja az egész világ, hogy megmérhetlen kincsek hevernek hazánk hegyeiben s még is több száz esztendő, elavult rendeletek szerint folyt nálunk a bányamivelés. S ha már így is kivívta Magyarország a bőtermő nevet, milyen áldást várhatunk még az ásványokból, ha teljes erővel hozzálátunk. Nem csupán a nemes érczeket, az aranyat és ezüstöt értjük, hanem különösen a két legszükségesebb ásványtól, a vastól és kőszéntől, várunk nagy áldást.

— A *magyar bornak* ismét új piacza nyílt. Egy bécsi borkereskedő, ki már régen tiszteli borainkat, ez évben több szállítmányt küldött Olasz-

országba, közelebb ismét tizezer akót. Az olaszok már is megszerették a magyar bort s örömet vesznek azt a mi „bú kergetőnket.“

— Mult héten egy világhírű énekesnő volt Pesten, azon *Lind Jenny*, a ki két világrészt, Európát és Amerikát hódította meg csupán csak szavával. Svéd csalogánynak nevezték el s most itt is bebizonyítja, hogy e nevet csakugyan megérdemli. Az amerikaiak ezelőtt néhány évvel olly nagy lelkesedésbe jöttek általa, hogy az angolok rájuk fogták, mikép meg akarják választani annak, a mit ott soha sem láttak, királynéjoknak. Pesten nem a magyar szinpadon énekelt. Ennek bizonyosan nem ő az oka, hanem ismét a vállalkozni elkésett vagy nem mert igazgatóságban lesz keresendő.*) Lind Jenny sokszor adta jelét, hogy szereti a magyarokat. A többi között, Petőfi dalaiból is lefordítottatott néhányat svéd nyelvre s talán éneklis is.

— Megjelent Pesten *Paulikovics Lajos*: „Hét vár“ című regénye. A fiatal szerző olly élénk részvétre talált a közönség részéről, hogy az előfizetett példányokon kívül csak igen kevés maradt fenn bolti eladásra.

— Pesten a férfi- és nőszabók czéhei egyesülni szándékoznak. Illy egybekelés példáját másutt is követhetnék, arra való a két nem.

— Kedves bogár nálunk a *cserebogár*, még a nótában is megénekeljük, de csak módjával szeretjük. Vidéki gazdáink nagyon panaszkodnak ez idei nagy szaporasága miatt. Féltik a fák virágait, melyeket a cserebogár nagyon szeret pusztítani. Nyáron és ősszel majd se bogár, se gyümölcs.

— Egy pesti disznókereskedő több sertés-szállítványt küldött nem régiben Hamburgba és Londonba, s most megtudta, hogy ott nem igen voltak megelégedve a magyar és szerb sertésekkel. Oka az, mert nálunk az erős kukoricza-hizlalás által inkább csak zsirra hiznak meg, ott pedig mennél több húst szeretnének látni a hizott állatokon. A nevezett kereskedő most egy más sertésfajjal akar szerencsét próbálni s harmincz darab koczáat hozatott be a híres sódar-országból, Vesztfáliából, tenyésztés végett. Ezekről várja, hogy majd husosabb nemzedéket hozzanak elő.

— Erdélyi hazánkiai ismét jeles tüneménynyel ajándékoztak meg bennünket; ez *Salamon* hegedű művész és társai, kit méltán nevezhetünk tüneménynek, mert népzeneből annyi szellemet, annyi sajtáságot még nem idézett fel senki, mint *Salamon*. Különösen erdélyi dala meglepően gyönyörű; egy egész nép jelleme, élete, szokásai, bánata és öröme van abban lefestve; a kivitele is remek; *Salamon* a hegedűn a pásztorsip üvöltését, a duda sikoltását, a tilinkó lágy danáját s az emberi indulatok kitörő hangjait bámulatos figyességgel bírja visszaadni. Eddigelé kétszer léptek fel a nemzeti szinpadon, mind kétszer a közönség osztatlan tetszése mellett. Birjuk a tisztelt igazgatóság ígérését, miszerint többször is fog bennünket ez élvezetben részesíteni.

— Lapjaink első elfogyott számainak újra myomatása már bevezetett, mire nézve sietünk naponként számosan érkező újabb előfizetőinket megnyugtatni, miszerint netalán elmaradt számaikat a legközelebbi postán veendik, az ezentul érkezendőknek pedig egyszerre hiánytalanul fognak azok kiszolgáltatni.

— Megjelentek *Heckenast Gusztávnál*: az Urbéri kárpótlás iránti igények bmondása; magyarázva Mészáros Károlytól. — Olvasó könyv Városi és falusi gyermekek számára, harmadik kiadás. —

— A nemzeti színház nyugdíj alapítványából, az azt kezelő választmány e héten szinésztünk két öreg érdemes tagját, *Szilágyi Pált* és *Balogh István*, holtig tartó nyugdíjjal látta el. Tehát megértük végtére, hogy a ki ifjuságát a művészetnek áldozta fel, vénségére nem jut koldusbotra. A nemzeti színház nyugdíj intézetének folyvást növekedő pénzalapja megmenti azokat, kik egykor kedvencei voltak a közönségnek, vénségükben az elhagyatástól. Hasonló intézvények a legnagyobb dícséretére válnak haladó korunknak. Ez alkalommal *Szilágyi Pál* életének ifjabb tapasztalatait elmés iratba füzve s saját költségén kinyomatta „nehogy, mint előszavában mondja, valakit megcsaljon (!) vele“ osztogatta szét ismerői között „az első magyar szinész nyugdíjaztatása esetére.“ Biztosítjuk, hogy könyve vevői nem fogják magukat megcsalva érezni.

Egyveleg.

— *Berlin* városának egy része *sülyedőben* van. Egy igen előkelő városrészben több pompásan épült ház lakosait azon ijesztő hírrel verték fel álmaikból, hogy a házak alapjai sülyednek, s beomlás veszélyének vannak kitéve. A rendőrség azonnal meg is parancsolá, hogy a házakból költözzenek ki az emberek, mert még az éjjelt sem tarták tanácsosnak ott tölteni. E házak csak mintegy 10—12 évvel ezelőtt épültek egy azelőtt üres telken, mely iszapföldből állott, de a hely annyira megtetszett akkoriban az építeni szeretőknak, hogy gyakran 10,000 tallérral is fizették a telek holdját. Most majd se tallér, se ház!

— *Matrózok fillintései*. Ha haza érkezik obsitjával, nem csak a baka

*Elkésés biz az, és ez mindig meg fog történni ott, a hol az igazgatóság egész dicasterialis alakban van szerkesztve, s a vállalatok elébb a közgyűlésre kerülnek, fontoson megvitattatnak, komolyan megfontoltatnak, s míg itt fontolnak, latolnak, az alatt egy ügyesebb vállalkozó minden késs alkalmat elszed előlük.

beszél esodolgozókat olly vidékekről, mellyek nincsenek, s olly eseményekről, mellyek soha sem történtek meg, hanem ért ehhez különösen a tengeri katoná midőn hónapokig, évekig a tengeren hanykódva, végre szárazföldre teszi lábát. Illy fűrső történetet hoztak magokkal nem régiben Uj-Yorkba egy amerikai hajó matrózai, melly olly szépen van kivarrva, hogy érdemes megsejlelni. A nevezett hajón tengeri utja közben a legénység között amaz iszonyu betegség ütött ki: a hajóház. Egy öreg matróznak, kit a betegség mindjárt eleinte ragadt meg, vele volt 14 éves fia, ki nagyon szerette édes apját, éjjel nappal mellette volt, és semmi rábeszélésre nem hallgatott, hogy beteg apját csak egy pillanatra is elhagyja. Egy roppant emberevő czápa már több nap óta a hajó nyomában uszott, lesve a holt testeket, miket a tengerbe szokás temetni. Az öreg matróz még néhány napig kihuzta, azután meghalt. Tengerész szókás szerint lepedőbe varrták s hogy annál gyorsabban a tenger fenekére ülepedjék, egy ócska köszörükövet s egy bárdot tettek melléje. Rövid könyörgés után tengerbe dobták a holttestet. Szegény fia, ki zokogva volt jelen a temetésen, azonnal apja után ugrik s mindkettőt tüstént elnyelé a czápa. Másnap a czápa még mindig a hajó nyomában volt, mert még több prédát is érzett. Egy matróz időtöltésből ráveszi társait, próbálják meg, nem lehetne-e ez emberevő állatot megfogni. A matrózok ráállnak s e czélra egy erős kötél végire egy erős vas horgot kötnek, mellyre egy darab disznóhúst huznak; ezt belökik a tengerbe s a czápa azonnal lenyeli. Horgon akadt a zsvány s egy csiga segítségével a fedélzetre vonszolják. Nem sokára ott hevert élettelenül s a matrózokhozálattak, hogy felboncolják. Az egyik már le is hajlott, midőn egyszerre füleit kezd hegyezni s azt mondja, hogy szokatlan zörejt hall a czápa beleiből. A matrózok eleinte nevettek, utóbb magok is kénytelenek voltak megvallani, hogy csakugyan hallatszik valami különös nesz. Azonnal szétvagdalták a czápát s ime fel volt fedezve a titok! Kisült, hogy az eltemetett öreg matróz csak tetszhalott volt s midőn a czápa gyomrában fia észrevette, hogy apja magához tért, elővette biosakját s szétfejtette a lepedőt. Látván hanyadán vannak, szabadulásra gondoltak. A fiu forgatta a köszörükövet, az apja pedig a bárdot élesíté rajta, hogy ezzel utat törjenek magoknak a börtönből kifelé. E volt az a zörejt, a mit hallottak a matrózok. Ez elbeszélést azzal végzik a tengeri Hary Jánosok, hogy mivel épen forró nyár volt s a czápa gyomrát is bajosan lehetett szellőzni, a két uj Jónás, midőn rájuk akadtak, **rettenetesen izzadt.**

Ez utóbbi részéről hajlandó vagyok elhinni.

— A burgonyabetegségnek, szőlőbetegségnek új társa akadt! A francia akademia egyik mult hónapi ülésében jelenté egy természettudós, hogy már most az *iborka* (ugorka), a *tök* és a *dinnye* is rosszul érzi magát. Ugy tapasztalta, hogy az idei plántáknál a levelek alig hogy meg nőnek, már is elnyomórodnak, mi bizonyosan az egész növény halálát fogja maga után huzni, miután a levelek a plánták lélekző műszerei. A tudós vizsgálataiból kitünt, hogy e betegségnek oka bizonyos, eddig még ismeretlen apró féreg, melly a leveleket elszokta lepni, bemérgezni s így elpusztítani. A nevezett tudós azt is állítja, hogy a szőlőnél és burgonyánál is illy külső ellenség okozta az annyi rémülést okozott betegséget s nem valami belső elkorcsulása, elfajulása akár a magnak, akár a tökének, a mint sokan elakarták hűteni. Ez valószínű s igen örvendetes, mert a baj orvoslása ez által könnyebb s biztosabb lesz.

— A *Duna torkolatai*. Rendesen csak a Szulina-torkolatra szokás gondolni, valahányszor Dunánk tengerbe szakadásáról van szó. Az oroszok birtokában levő Szulina-torkolat a legfontosabb ugyan, mert a Galatz és a Feketetenger között járó kereskedő hajók és gőzösök leginkább ezt választják utjukul, de azért a Duna, több apró ágat és esaternát nem is említve, öt nagy torkolatban szakad a Feketetengerbe. Ezen 5 nagyobb folyó és torkolat nevei: *Kilia*, *Szulina*, *Sz. György*, (törökül: *Kedrillo*) *Jalova-Kutsak* és *Portessa*. Csak a két legnagyobbat, Kiliát és Szulinát hírták egészen az oroszok, a többi három a Dobruzsán keresztül veszi útját s egészen török birtok volt. 1829 óta Szent György volt a határ a két ország között. Nagy szárazságban a török torkolatfolyóknak nincs elég vizük, hogy nagyobb hajók járhasanak rajtok; tavasszal és nyáron azonban a török torkolatok is hajózhatók, mint ez a mi Dunagőzhajózási-társulatunknak 1850-ben tett kísérletei megmutatták. Sőt kitünt, hogy ez ut több előnyvel is bír a szulina-ut felett, mert kevesebb a természeti akadály, s majdnem 30 mérföldnyivel közelebb viszi a hajót Konstantinápolyhoz. Ebből arra is lehet következtetni, miért iparkodott legközelebb az orosz hadsereg is, olly nyakrafőre a Dobruzsát megszállani. Ha elfoglalhatja a török torkolatokat is, és sikerül neki olly járhatlanokká tenni az angol és francia hajókra nézve, a mint a Szulinát tette, akkor sokat nyert az orosz, legalább egyelőre.

— *Orosz hírlapok*. A mostani mozgalmas idők olly dolgokat is napfényre hoznak, a miket eddig hírből is alig ismertünk. Példának okáért, ki hallotta valaha híret egy orosz politikai hírlapnak? Most ezek is előtérbe kerültek és ugyancsak dolgoznak. Nem szükség mondani, hogy ha nagyobb is a láma, a mit ütnek, de a szellem bennök csak most is a régi. Gondoskodnak ott arról, hogy a hírlapok csak olly dolgokat írjanak, a mik a hatalomnak használnak, vagy legalább nem ártanak, s hogy a külföldi eseményekről minél kevesebbet s csak azt tudják meg, a mit tudniok tanácsos. Ókoskodó vezércikkék nincsenek; csak mikor a háborgó kedélyek megnyugtatóására vagy újabb lelkesítésre van szükség, csak ak-

kor szabad ezira dictiókat elmondani prózában és versben; akkor bátran fel szabad tüzelni a népet a „szent Oroszország“ megvédésére s a „pogányok“ elpusztítására. Ebből állanak a vezércikkék. Ezek nehezen verik meg az angolok és francziákat.

— *Katonasszállítás*. Minden egyes angol katonának török földre szállítása közel 1000 pengő forintjába kerül az angol kormánynak. Roppant summának látszik, főkép, ha meggondoljuk, hogy egy utazó egy épen ollyan hosszú tengeri utat, mint az Angol-és Törökország közötti, könnyen megtehet vitorla hajón 50, gőzösen pedig legfőlebb 300 pfttal. És mégis ugy van! A katonákkal ugyanis lovakat, hadiszereket s más készleteket is beleszámitnak s ezek olly nagy tért foglalnak el, hogy a kormány kénytelen volt a kereskedői társulatok postagözöseit drága pénzen bérbé fogadni. A szállító hajók havi költsége 2 millió és 610,000 pft.

— *Oroszok visszavonulása*. A Kis-Oláhorzágból kivonult oroszok nem csak hogy minden eleséget elvittek magokkal s a mit elnem vihettek, azt fölégették, hanem az oláh népet minden fegyvertől is megfosztották. A parasztoktól még a kaszákat s fejszéket is elszedték. Az inség és nyomor pusztít mindenfelé. 4—500 parasztszekernek mindig készen kell állania az oroszok holmijének tovább szállítására s a lovak és ökrök gazdái minden sanyaruságban részesülnek; sokan agyonéhezték magokat.

— *London kiterjedése és népessége*. Mig Békés-Csaba falu volt, nagy volt a hire is; minden európai iskolás fiu tudta, hogy ez a legnagyobb falu Európában az ó 30,000 lakosával. Néhány év óta várossá lett, s ez új osztályban, a mint látandjuk, kissé hátra esik az első helytől. Európa legnagyobb városa, London, a legújabb adatok szerint, 122 angol vagyis mintegy 28 magyar négyszög mérföldnyi tért foglal el. A lakosok száma az utolsó összeírás szerint 2 millió és 362,236. Ha ezen várost kőfal venné körül, e falnak a 4 világtáj szerint 4 kapuja volna s a lakosság e kapukon egyidőben akarna kivonulni, ugy hogy négyesével és sűrűn egymásután indulna meg, akkor minden külön kapunál egy 75 angol, vagyis 17 magyar mérföldnyi hosszú embersor alakulna, mellynek összes hosszúsága 300 angol vagyis 68 magyar mérföldet tenne. A kiköltözés pedig másfél napig tartana.

— *Hát Omer basa mit csinál?* Omer basa áteresztette az oroszokat a Dunán s ezek nagy zajjal el is foglaltak mindent a mihez hozzá férhetek. A Trajansánczoknál azonban megállapodott a török sereg, megfordult s most 70,000 ember élén üzi vissza az oroszot. April 18-án egy csapattal a Fekete tenger felé huzódva, megkerülte Lüderos orosz tábornok hadtestét, ezt roppant veszedelem közé szorítá. Ágyukat, társzekeret, hadi pénztárt, foglyokat nyert s több ezer orosz a csatateren maradt. Hasonló véres ütközetek más helyen is történtek. Kis-Oláhorzágból mindinkább tatarodik az orosz, s minden arra mutat, hogy fordul a koczka, ámbár az oroszok is erősen tartják magokat s az orosz czár legközelebb ismét egy manifestumot bocsátott ki, mellyben ujjolag azt mondja, a mit már többször elmondott, hogy ő az igaz hitért harcol a kereszténység ellenségei ellen. Mintha azok a nyugoti hatalmasságok csupa pogányok volnának s azért, mert Törökország és Európa függetlenségéért rántnak kardot, mindjárt törökökké is akarnának lenni.

Heti naptár.

Hónapi és hetinapt.	Katholikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Nap kelet	Nap nyug.	Hold-negyedek
Május			Május			
21 Vasárnap	A 5 Valent. p.	A 5 Rogate	9 C4 Isa. pr.	4 15	7 38	Ujhold
22 Hétfő	Julia	Julia	10 Simon	4 14	7 39	26-án esti 10
23 Kedd	Keresztjárom napok	Dézsér	11 Motius v.	4 13	7 40	óra 3 pkr.;
24 Szerda		Johanna	12 Epihani.	4 12	7 42	egy Európá-
25 Csütörtök	Áldozó csöt.	Áldozó csöt.	13 Gliceria	4 11	7 43	ban láthatat-
26 Péntek	N. Fülöp	Fülöp	14 Isidor	4 10	7 44	lan napfo-
27 Szombat	Pazzi Magd.	Gyula	15 Pachomius	4 9	7 45	gyatkozással.

Bécsi börze

május	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
Státuskötelezvény 5 %	86 ⁷ / ₁₆	86 ³ / ₁₆	—	86 ¹ / ₁₆	85 ³ / ₄	85 ⁷ / ₁₆	84 ³ / ₈
dto. 4 1/2	—	—	—	—	—	—	—
1834-ki sorsjegyek 100 fto	—	—	—	—	—	230	—
1839-ki " 100 fto	123 ¹ / ₂	123 ¹ / ₄	—	123 ¹ / ₄	123 ¹ / ₄	122 ¹ / ₂	121 ³ / ₄
Bankrészevény darabja	1215	1216	—	1219	1216	1210	1200
Éjszaki vaspálya oszt.	2147 ¹ / ₂	2147 ¹ / ₂	—	2145	2127 ¹ / ₂	2125	2122 ¹ / ₂
Dunagőzhajózási részvény	556	555	—	551	546	543	538
Angsburg	136 ³ / ₄	136 ³ / ₈	—	136 ¹ / ₈	137 ¹ / ₈	137 ³ / ₄	138 ¹ / ₂
Hamburg 100 Beotalléért	101 ¹ / ₄	101 ¹ / ₈	—	100 ³ / ₈	101 ¹ / ₈	102	102 ³ / ₄
London 1 font sterlingért.	13.19	13.18	—	13.16	13.22	13.24	13.28
Páris 300 frankért	161	160 ⁷ / ₈	—	160 ¹ / ₂	162	162	162
Cs. kir. arany	—	—	—	40 ¹ / ₈	—	42 ³ / ₈	—
Ezüst	35	35	—	35	36	36	37

Távirati közlés

Dunavizallas május	12. 7' 11" 3" 0 föl.	16. 7' 3" 5" 0 föl.	17. 7' 7" 0" 0f.

Jelenlegi gabona-ár.

Austriai mérők. — (Pengő pénzben.)

Pest, május 16-kén: Buza 5 ft. 44 kr.—6 ft. 24 kr. — Kétszeres 5 ft. 4 kr.—5 ft. 20 kr. — Rozs 5 ft. 4 kr.—5 ft. 20 kr. — Árpa 2 ft. 24 kr.—2 ft. 56 kr. — Zab 2 ft. 12 kr.—2 ft. 16 kr. — Kukoricza 2 ft. 40 kr.—2 ft. 56 kr.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

Előfizetési hirdetés!

Vahot Imre „Képes Naptára“

1855-dik évre!

Magyar- és Erdélyország minden rendű, rangu, osztályu és nemű népeinek használatára.

Ez új vállalat fennevezett kiadó-szerkesztője, hazafiai örömmel látja legújabb nemzeti irodalmunk közönségét a népies hírlapok, folyóiratok és naptárak rendkívüli olcsósága és tartalmassága által, az előbbihez képest, mely nem is vala közönségnek mondható, óriási arányban növekedni, s ez által egyszersmind a hazai közműveltséget is szembetűnően gyarapodni. — Ezt tapasztalva — minthogy a kor- és népszerű példák által ragadtunk — én is ösztönözve érzem magamat a szellemileg, anyagilag üdvös és jótékony olcsó, mondhatnók forintos magyar irodalom élénk piacán erőt és tapintatom sulybavetéssel föllépni, s pályatársaimmal nem csupán anyagi haszon, de egyszersmind nemesebb irány tekintetéből is versenyt futni. Ha én is képes leszek olyt adni mint ők, vagy talán még jobbat is, mint némely mindent elnyelni, **buktatni** és monopolizálni erőködő urak; — a concurrentia által csak nyerd az ügy, szaporodik az olvasók száma, s békésen, irigykedés nélkül megférhetünk egymás mellett, s nem ellenség, hanem vállatva igaz honfiak gyanánt tekintendjük s becsülendjük egymást, és a közönség becsülését is ki fogjuk ez által érdemlenni. — A jobb mindezenre győzni fog.

Ez előzmény után közlöm 1855-re szerkesztett „Képes Naptár“-am főrovatait, — a részletes tartalom nélkül. — 1. Csataképek a keleti háborúból. Kisebb nagyobb illusztrációkkal. — 2. Hirneves hazai s külföldi egyéniségek arcképei, élet- és jellemrajzai. (Publicisták, hadászok, írók, művészek, orvosok, iparos találmányozók stb.) — 3. Az érdekesebb hazai, külföldi tájak, városok, várak, templomok, kastélyok, középületek, régi és új műtárgyak, természeti ritkaságok, népviseletek, népies jelenségek rajzai, metszetei, hű s mulatya oktató leírásokkal. — 4. Gazdaság, kertészet, gyár- és kézműipar, gépészet, — rajzokkal és ismertetéssel. — 5. A magyar irodalom legújabb termékeinek ismertetése, **melly czélből a t. kiadó urakat kérjük munkáik beküldésére.** — 6. A magyar színészet története, — hiresebb színészeink s drámaköltőink arcképeivel. — A magyar színpadok folyó évi játékindje s állapota. (E czélből adatokat kérünk a vidéki színésztársaságok t. igazgatói- vagy bíráltól.) — 7. Magyar hölgyek társalgási terme. — 8. Magyar zene, jelesb népzene-szeink arcképeivel s hangjegyekkel. 9. Budapesti közintézetek és mulató-helyek s jelesebb iparműzikkéinek ismertetése képekkel. — 10. Beszélyek, népmondák, mesék, életképek, humoreszek, versköltemények (de csak módjával). — jelesebb íróinktól, illusztrálva. — 11. Borsos és paprikás anekdoták, adomák, emlékkönyvbe való versek, jeles mondatok stb. — 12. Házi orvos, tanácsadó, levelező és öngyógyító — kiesinyben. — 13. Mindenféle tudni valók, mint: a gőzök, posták s egyéb közlekedési eszközök járrendje, európai uralkodók, államok-hadi ereje szárazon tengeren, pénzmérték- és sulyrendszer, forgásban levő statuspapírok, kamatok, cselédek bérét, árendát mutató táblák stb. — 14. Országos tisztai névtár (egyházi és világi, közigazgatási és törvénykezési). Ügyvédek, orvosok, fővárosi közintézetek tisztviselői, tanárok, gazdatisztek, mérnökök, gyógyszerészek stb. névtára. — 15. Országos vásárok s csillagászati jegyzetekkel kísért naptár.

Mindez legalább is 20 sűrűn nyomtatott íven, s a „Vasárnapi Ujság“ mult számában általam közlöttekhez hasonló **40–50 képpel!** fog megjelenni sem idő előtt sem elkésve. És hogy e bő tartalma, s aránylag legolcsóbb naptár minél jutányosabban megszerezhető legyen, s a nyomtatandó példányok mennyiségére nézve jókor tájékozhaszn magamat: előfizetést nyitok naptáramra

Egy pengő forinttal!

Ki postán s bérmentesen akarja kapni példányát, 20 p.krajczárral fizet többet, ki nem bérmentesen, az tőlünk háztól vitetheti el, vagy postára tesszük példányát, s a bepakoltatást és feladást ingyen eszközöljük. — Ki 10 példányt gyűjt, kap rón 1-et, s 50 példányra 8-at. — A nevetek, utolsó postát és előfizetési díjakát a következő **pesti medárd vasárig** vagy legfőbb **juniusho vegeig** kérem beküldetni, remélvén, hogy a magyar olvasó világ egy ily közhasznú, nemzeti czélú s rendkívül olcsó vállalatotl nem fogja megvonni pártolását.

Tájékozássul jó eleve figyelmeztetem a t. közönséget, valamint a könyvárus és könyvkötő urakat, hogy naptáramból csupán annyi példányt nyomatok, mint a mennyi előfizetője lesz.

Vahot Imre,

(Kerepesi-ut., 1-96 szám alatt, a nemzeti színház tözsomszédságában.)

18—2—2

12

3—3

Edelmann Károly könyvkereskedésében, Pest, váci-utca 7. sz. alatt megszerezhető:

Die orientalische Frage

von

Eduard Warrens.

Zweite Auflage.

Ára 20 p.kr. Postán bérmentve bárhova küldve csak 30 p.kr.

Ezen érdekes műből, kevés napok mulva, több 1000 példánynál elkelt.

RÖMER és HECKENAST

ujjon nyitott

DIVATÁRU-KERESKEDÉSE

Pesten, váci-utca, Lauter-féle házban, 15. sz. a. létezik.

Egészen ujjon felállított raktárukat, mely a **hölgyek** részére a legdivatosb bel- és külföldipamut-, vászon-, gyapju- és selyem-ruhaszövetekkel
valamint

burkonyok, shawlok s nagy kendőkkel

s a mostani **időszakra** is jeles kelmékkel gazdagon ellátva van,a **legjutányosb szabott ár mellett**

17—2—7

a t. cz. közönség figyelmébe ajánlják.

4. NAGYSZERŰ, Pesten még eddig soha nem létezett

5—12

FEHÉR-RUHATÁR

található a váci-utczában

az „Ypsilantihoz“ czimzett kereskedésben Pesten, ugyanis:

Férfi-ingek rumburgi vagy hollandi vászonból

2 ft. 45 kr., 3 ft., 3 ft. 30 kr., 4 ft., 4 ft. 30 kr., 5 ft., 5 ft. 30 kr., 6 ft., 6 ft. 30 kr., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 forintjával.

Színes férfi-ingek 300 különféle mustrában

1 ft. 30 kr., 1 ft. 40 kr., 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 30 krajczárjával.

Sima női-ingek rumburgi vagy hollandi vászonból

2 ft., 2 ft. 30 kr., 3 ft., 3 ft. 30 kr., 4 ft., 5 forintjával.

Női-ingek schweitzli mellel és pásztákkal

(Streif), készítve hollandi vászonból 4 ft. 30 kr., 5 ft., 5 ft. 30 kr., 6 ft., 6 ft. 30 kr., 7 ft., 8 forintjával.

Tiszta és minden pamut-keveréstől ment vászonért kezesség vállaltatik.

19

2—3

Epen most jelent meg ezen kézikönyv:

A

Végrendeletek és Örökségeket

tárgyazó új törvények rendszeres és kimerítő előadása s magyarázata.

Terjedelmes utmutatások és felvilágosítások a végrendeletek készítése iránt, a végrendeletképesi képesség, a végrendelet tanuk iránt, a fiókvégrendeletek, az örökségi szerződések, a hagyományok, a halál esetérei ajándékozások, az örökség és örökségek iránt, továbbá a törvényes örökösök, a köteles rész, a kitagadás, a hitbizományok s ezek alapítása, biztosítása, terhelése és elenyészte, az örökség kiosztása, a növedéjkjog iránt, a bíróságok, örökösök, hagyományosok, hitelezők s egyéb érdeklettek teendőik, vagyis az ugynevezett hagyatékgyűlés iránt, végre az ósiségi birtokviszonyok, a hajakoni s özvegyi jogok, és a megszüntetett magyar törvények szerint létrejött végrendeletek s ezek további érvénye iránt stb. stb. — Függetlenül egy tabella is csatolattott a műhez, mellyen az örökösök rendje a családbeliek között világosan s átnézeti-leg van kimutatva.

Irta Oláh László,

lakik: Pest, váci-utca, 21-dik szám.

Megszerezhető e kézikönyv 2 pírton minden magyarországi könyvárusnál. — Vidékiek, kik mentül előbbi kézhezvétel végett magához a szerzőhöz fordulnak, sziveskedjenek e tekintetben leveleiket, lakusukat, s ha postaállomás illető lakhelyükön nem létezik, az utolsó postaállomást, valamint czimzetöket pontosan kitenni; — az előfizetett példányok legelső postával küldetnek meg. — Levelek csak bérmentve fogadtatnak el.

Mennyire szükséges ezen kézikönyv minden családban, az eléggé kiviláglik a czimnek s tartalomnak átpillantásából, s azért mindennemű terjedelmes ajánlások, kínálgatások s több effélék egészen mellőztetnek.

16

2-3

Hasznos kézikönyv!

Épen most jelent meg és MÜLLER GYULA könyvkereskedésében Pesten, valamint általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető:

A legújabb urbéri és földtehermentesítési**TÖRVÉNYEK**

gyakorlati magyarázata iromány-példákkal felvilágosítva.

Birák-, felek-, ügyvédek és mérnököknek kézikönyvül.

Irta **SZELLE KÁROLY**,

hites ügyvéd.

Ára 1 forint 20 kr. p. p.

Gyapjunyíró ollók, himlő-oltó tűk, csap-tűk (trouarts), érvágók és pettyegető fogók jutányos áron kaphatók, hatvani utcában, ezelőtt herczeg Grassalkovich-féle házban

Heizer Ádám,

cs. k. egyetemi sebészeti műszer készítőnél.

15-(3-3)

Jégverés elleni biztosítás.

A jégverés ellen kölcsönösen biztosító magyar egyesület alulírt igazgatósága, mint mindenkor, úgy e tavasz kezdetével is kötelességének ismeri a t. gazda-közönséget e hasznos hazai intézetre figyelmeztetni.

Ez intézet, fenállásának tizenegy éve alatt kétségbe vonhatlan jeleit adá jótékony-ságának, a midőn nem kevesebb mint 1417, (s ezek között számos igen tetemes jégverési károkat) térített meg a szabályok értelmében.

Lesz-e tehát mezőgazda, ki a sűrű csapásokra és kivált az épen lefolyt évbellekre élénken visszaemlékezve, melyben a jég gyakran a legveszesebben pusztítani szokott, örömmel ne siessen természetnek biztosítását eszközölni, midőn ez olly intézet által nyújtatik, melly köztiszteletű hazai férfiak kormányára állt?

A biztosítási díjak az eddigiekhez hasonlóak maradtak, s e díjakon és a levélbérén kívül a biztosítók semmitsem tartoznak fizetni, sőt inkább a régebbi biztosítók, a szabályok értelmében, díjrészt-elengedésben részesülnek. Legújabbán pedig kiterjeszté az egyesület egész Ausztriára, Morva- és Sziléziára is működését, s ezáltal még nagyobb erőre kapott s élénk részvétnek és általános bizalomnak örvendő, mindig szebb jövőnek néz elébe.

Ezen intézetenél nem csak olly károk megtérítetnek, melyeket szélvész kíséretébeni jégverések okoznak, hanem (a szabályok 6-ik §. értelmében) még a letakarításon tura is kiterjed a biztosítás és szabályok szerint a legkisebb kár is megtérítetik.

Biztosítások elfogadtatnak Pesten az igazgatóság irodájában (nagyhid-utca Weiszház 12-ik szám alatt) és országsszerte az intézetnek minden ügynöksége által. Pesten, aprilhóban 1854.

Az egyesület nevében:
Weisz Bernát Ferencz,
igazgató.

13

3-3

Ajánlat.

Egy tapasztalt és gyakorlott állatorvos, ki egyszerűségi gazdatisztságot is képes volna magára vállalni, szándékozik valamely uraság vagy városnál szolgálatot elfogadni. Értekezhetni szóval, vagy A. B. jelű bérmentes levelek által, Pesten, öreg posta-utcában levő Ramseder Tamás ur, seiyemfestő boltjában.

vott csaták, útközetek, viadokok felől kelt jelentések; — előadtnak benne minden e háborura vonatkozó szerződmények, nyilatkozmányok, nyílt levelek, jegyzékek stb. stb.

Körülbelül 150 lapnyi mű, szótári 8-rét alakban.

Ára füzve 1 p. ft.

Postán küldve 1 ft. 15 kr. p. p.

Bolti-ára előfizetés bezárasa, azaz folyó hó 20-ka után, 1 ft. 20 kr. p. p. Pesten, május 12-kén, 1854.

Kiadó:

Edelmann Károly
könyvkereskedése.

27

1-3

A szobranci fűrdő

közlebb jött a nagy világhoz: a tiszai gőzhajó-állomás Csap, Ungvárhoz öt mérföldnyire áll, a szobranci cs. k. posta-állomás pedig csak egy negyed mérföldnyire van e fűrdőtől, hol folyó évi jun. 1-től hetenkint kétszer Kaszáról a **postakocsi** átutazand; igen meg lévén így a közlekedés könnyítve, azt a tisztelt közönséggel tudatni kötelességemnek ismertem. — E gyógyviz hatását az orvos urak ismerik, és szerénytelenek nem vagyunk, ha azt ez ország nevezetesebbjei közé soroztatni kérjük. Positiv hatása nyolczvan évtől fogva számtalan betegen valósult, mert folytonosan szép számú vendég látogatja. A vendégek elfogadására nagyobb számú lakok készen állnak. Az élemezésről az új vendéglős jól gondoskodni ígérkezik. Biztos megrendeléseket bérmentesen elfogad az alólírt

Szobranci fűrdő, máj. 13. 1854.

fűrdő-felügyelő.

Épen most jelent meg **Heckenast G.-nál** Pesten:

Az országos jövedelmekből
nyújtandó
Urbéri kárpótlás
iránti

igények bemondása
s az ide vonatkozó törvények s ministeri oktatás gyakorlati magyarázata
Mészáros Károlytól.
1854. Füzve ára 30 p. kr.

Olvasókönyv

városi és falusi gyermekek számára.
Harmadik jobbitott és bővített kiadás.
1854. Füzve ára 24 p. kr.

NŐK VILÁGA

írta **Szabó Richard.**
Füzve 1 ft. 30 kr. p. p. Kötve 2 p. ft.

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák- s mondákban.
Irta **GÁRAY JÁNOS.**
Második kiadás.
Nagy 8-rét. Vásonba kötve 3 ft. 20 kr. Füzve 2 forint pengőben.

Ezen könyvnek jövedelme egy részben az elhunyt költő hátrahagyott özvegyét illetvén, különösen ajánljuk e kitünő diszkiadásban megjelent híres nemzeti költeményeket a t. cz. közönség pártfogásába.

22
Manz Gy. Józsefnél Regensburgban megjelent és

Edelmann Károly
könyvkereskedésében, Pest, váci-utca 7-dik szám alatt megszerezhető:

Geheimnisse

von

RUSSLAND.

Ein politisches Sittengemälde des russischen Reiches.

Geschichte. Beschreibung. Statistik. Politik. Gesetzgebung. Verwaltung. Religion. Einrichtungen. Land- und Seemacht. Oeffentlicher Unterricht. Industrie. Handel. Finanzwesen. Ackerbau. Sitten. — Der Kaiser und seine Familie. Der Hof. Die Geistlichkeit. Der Adel. Der Mittelstand. Die Leibeigenen. Hilfsquellen. Wirkliche Kräfte. Der kaukasische Krieg. Sibirien und Kamtschatka. Die Knute. Diplomatie. Polizeiwesen. Verschwörungen. Gebrechen und Schwächen des russischen Reiches.

Mit dem Umschlagtitel:

die Mysterien Russlands.

Nach dem Manuscripte eines Diplomaten und eines Reisenden verfasst von

M. Fr. Lacroix.

Deutsch von **Fr. Oszwald.**

2 kötet. 20-dik kiadás, 8-ad rétt, öszvesen 781 lap, **ára csak 2 forint.**

Postával, bérmentve bárhova 2 ft. 30 kr. p. p.

TIHAMÉR REGÉNY.

Irta

Kisfaludy Károly.

Kiadta

A KISFALUDY TÁRSASÁG.

128 lap kis 8-rét. Füzve ára 48 pkr.

Ajánljuk e szép regényt mind a nagy költő tisztelőinek **emlék-kiadás-képen** a mai nap, a mellyen annak nyughelyét több buzgó hazafiú új és szebb siremlékekkel diszesítette; mind a regényolvasás kedvelőinek általában; megjegyezvén azt is, hogy **kiállítására disznél fogva** ajándékol is különösen beillik.

Magyar életképek.

Szerkeszti

Frankenburg Adolf.

Két kötet.

Nagy 8-rét. 2 aczélmetszettel. **Lesszállított ár 4 pengő forint.**

FÖLD-

és

TERMÉSZETRAJZ
népiskolák számára

Kiadta

Jánosi Ferencz,
tanár.

Második megjobbitott kiadás.
1854. 160 lap 8-rét. Füzve ára 24 kr. pengő.